

**ONTMOETINGEN MET
BIJZONDERE KINDEREN**

SUZY GROBBEN

Boekenplan

Deze uitgave is gedrukt op FSC-papier en vervaardigd door een gecertificeerde leverancier. Dit papier is gemaakt van minimaal 70% pulp (hout) afkomstig uit FSC-gecertificeerde bossen. De overige pulp bestaat uit gerecycled materiaal en/of hout uit FSC-gecontroleerde bronnen.

ISBN 978 90 8666 305 7 soft cover
ISBN 978 90 8666 305 8 hard cover
NUR 600

© 2013, Suzy Grobben
Boekenplan, Maastricht

Foto omslag: Moeder met kind in de tuin – Suzy Grobben, olieverfschilderij
Internet:
boekenplan.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige ander manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor het overnemen van gedeelten uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (Artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Inhoudsopgave

Voorwoord 10

DEEL 1 – MIJN LEVENSWEG 11

1 MIJN JEUGD IN LEIDEN 13

Meer waarnemen dan andere mensen 13

Opgroeien in de oorlog 16

Na de oorlog naar school 18

2 VOOROPLEIDING VAN DE VERPLEGING 21

Achtergronden van fysieke pijn 21

Met je lichaam praten bij pijn 24

3 IN DE VERPLEGING 28

Een nieuwe wereld 28

Een machtsstrijd 30

In de verpleging: liefdevolle zorg? 34

Stervensbegeleiding 36

4 NIEUWE ONTDEKKINGEN 39

In de operatiekamer 39

Op de kraamafdeling 42

5 AAN HET WERK ALS ANTROPOSOFISCH THERAPEUTE 47

Op stage in Duitsland 47

Aescusalbaden 48

Mevrouw Hofman 50

Honger naar kennis 53

6 DE PARTICULIERE VERPLEGING 55

De Rudolf Steiner Kliniek in Scheveningen 57

7 WESTKUSTREIS MET DE S.S.DINTELDIJK 61

Pas op met wat je wenst! 62

Licht 64

8 ONZE KINDEREN 67

De geboorte van onze kinderen 67

Naar Frankrijk 69

Ontmoeting met Madame Rodekonaky 70

9 WERKEN IN MIJN EIGEN PRAKTIJK 73
Kennismaking met Reiki 73
Hoe ik over de streep werd getrokken 75
Werken met de Dr. Bach-bloesemremedies 78

10 GEDACHTEVORMEN 81
Acceptatie van mijn helderziendheid 83
Hulp vragen aan je beschermengel 84
In contact met de sfeer 86
Mijn eigen weg gaan 89
Met licht werken in Frankrijk 90

11 REIZEN NAAR INDIA 95
De palmbledlezer 95
Reis naar Dharamsala 97
Een ontmoeting met oude bekenden 98
Op bezoek bij een beroemde Tibetaanse Thangkaschilder 100
Tocht door de Himalaya en Ladakh in 2005 101
Het Hemis klooster 103

DEEL 2: ONTMOETINGEN MET KINDEREN 109

Inleiding 111

Kinderen en verwachtingpatronen 113
Wat geven onze kinderen verder nog aan? 113
Huilbaby's 116
De jonge student 120
De jongen die heel boos was 122
Het hoog sensitieve kind 124
Koen 130
Leonel 133
Timmy 139
Robert 141
Hulp van engelen 145
Werken met drugsverslaafden 147
Het meisje dat geesten zag 148
Ellen 151
Energie en lichtwerken met kinderen 152
Ronald 156
Marieke 162
Simon 165

De tweeling	170
Kinderen van de nieuwe tijd	173
Met kinderen de natuur in	176
Findhorn	177
De ontmoeting met de Russische Olga's	182
Een terugblik van een van de kinderen	183
Wat eten en drinken we?	187
Lekkere en gezonde recepten voor kinderen	189
De kracht van de Godin	191
Ervin Laszlo: De tien geboden voor verantwoordelijk leven	198
Oefeningen	201
Literatuurlijst	207

VOORWOORD

Ik kan boeken vol schrijven over de kinderen die op ons pad zijn gekomen. Allereerst over onze eigen kinderen met wie we veel ervaringen hebben opgedaan. Kinderen houden je een spiegel voor, waar je veel van kan leren en met humor in kan kijken.

Vooraf de laatste jaren komen steeds wijzere kinderen in mijn praktijk. Het is soms net alsof ze een klein duwtje nodig hebben, waardoor ze meer in harmonie komen met zichzelf en de wereld om hen heen. Het is een voorrecht hen te ontmoeten en te herinneren aan wie en wat ze zijn. Een aantal van die kinderen hebben me gevraagd om dit boek te schrijven.

Het is niet altijd makkelijk deze kinderen met hun eigen wijsheid te begeleiden. Er is veel aandacht en een luisterend oor nodig om met deze mooie zielen te werken. Daarom biedt dit boek ook ondersteuning aan ouders en geeft ze handvatten.

Het eerste deel van het boek gaat over mezelf en mijn levensweg. In het tweede deel vertel ik over mijn ervaring met kinderen en getuigt een van die kinderen zelf over haar ervaring met mij en mijn praktijk.

Dit boek heb ik met dankbaarheid in mijn hart geschreven, met veel hulp van familie, vrienden en vooral de kinderen.

Met dank aan Peter, mijn man, Mireille en Maike die me hielpen corrigeren.

DEEL 1

MIJN LEVENSWEG

1

MIJN JEUGD IN LEIDEN 1940-1963

*Het moet bewegen, scheppend handelen
eerst vorm aannemen dan veranderen.
Slechts schijnbaar staat het even stil,
het eeuwige rept zich voort in alles.
Want alles moet tot niets vervallen,
als het in Zijn volharden wil.*

Goethe

MEER WAARNEMEN DAN ANDERE MENSEN

Drie maanden voor de oorlog ben ik in Leiden geboren, twee jaar na mijn oudste broer Jan. Daarna kwamen er om de twee jaar nog eens drie broertjes bij, zodat we met ons vijven waren. Al jong voelde ik haarfijn aan hoe mijn broers en mijn ouders zich voelden en voorvoelde ik gebeurtenissen.

Dit waarnemen van andermans gevoelens begon al toen ik een baby van drie maanden was en de oorlog uitbrak. Toen zag de lucht zwart van de vliegtuigen en in de tuin op de arm van mijn vader voelde ik hoe verdrietig hij werd. Hij was bang en besepte dat er vreselijke jaren aankwamen.

Acht jaar later vertelde mijn vader zijn gevoelens over de Duitse inval aan een stel vrienden. Ik herinnerde hem aan gevoelens die hij al was vergeten. Mijn vader wees het af en zei dat ik dat niet kon weten, omdat ik net drie maanden was. Mijn oom verdedigde me en zei dat het misschien goed was om toch te luisteren. Pas jaren later gaf mijn vader toe dat mijn precieze beschrijving van zijn gevoelens hem had beangstigd.

Op een middag moesten we een keer vluchten uit ons huis, omdat mijn vader en oom bij het verzet zaten. Er werden toen zomaar mannen opgepakt. Mijn moeder liep met mijn broer en mij door de tuin naar de brandgang achter het huis. Ze gaf ons over de schutting aan een onbekende man die daar klaarstond om ons op te vangen. Ik weet nog goed dat ik eerst bang was en me daarna veilig en geborgen voelde in de armen van die man. Hij had een liefdevolle uitstraling.

Mijn vader en oom vluchtten naar het nonnenklooster, vijf straten verderop. Later vertelde mijn vader dat ze daar heel goed verzorgd werden. Ze konden daar slapen en eten tot de narigheid achter de rug was.

Een paar straten verderop was een V2-station waar raketten werden afgeschoten op Engeland. Ze kwamen over ons huis gevlogen en maakte een hard gierend, angstaanjagend geluid. Hierdoor ben ik tijden bang geweest voor harde geluiden. In december 1944 werd het station van Leiden gebombardeerd door de Engelsen, omdat de V2-raketten daar werden aangevoerd.

Sommige van de waarnemingen hadden een traumatisch effect. Zo werd tijdens een luchtgevecht een Engels vliegtuig neergeschoten dat vlak bij ons huis in de grond sloeg. Ik wilde dat mijn moeder ernaartoe ging, omdat ik zeker wist dat de piloot die erin zat nog leefde. Mijn moeder werd erg boos op me toen ik haar probeerde mee te nemen. Ik begreep dat niet: waarom gingen mensen elkaar niet helpen?

Nu begrijp ik dat er een overweldigende angst voor de bezetter heerste en dat mijn moeder natuurlijk niets voor de piloot kon doen zonder ons in gevaar te brengen.

Als driejarige 'voorzag' ik dat tijdens de oorlog het Joodse weeshuis een straat verderop in de Roodenburgerstraat werd leeggehaald. Wat ik zag was zo verdrietig dat ik helemaal overstuur mijn moeder vroeg om in te grijpen. Ik had het gevoel tussen de kinderen te lopen die naar een blauwe overvalwagen werden gebracht en voelde de angst en ontredde van deze kinderen. Nu nog zie ik dat precies voor me.

Mijn moeder werd vreselijk boos en zei dat ik dat onmogelijk kon zien.

Vroeg in de avond kwam mijn oom huilend thuis. Hij vertelde mijn moeder dat het weeshuis werd leeggehaald en dat er een blauwe overvalwagen stond waar alle kinderen werden ingestopt. Mijn moeder reageerde weer heel boos op mijn oom en zei dat hij zijn mond moest houden. Ze riep tegen hem dat ik er ook al steeds om hilde en dat ze daar gek van werd.

Als volwassene kijk ik anders terug op deze gebeurtenis. Ik begrijp nu dat mijn moeder bang was in de oorlog en schrok van het feit dat ik haar iets kwam vertellen wat ik onmogelijk kon weten. Het was heel vreemd voor haar dat ik de situatie beschreef uren voordat dit voorval daadwerkelijk plaats vond. Achteraf gezien had mijn moeder niets kunnen doen om deze kinderen te redden. Het gevolg van het feit dat mijn moeder me niet geloofde en niet met me sprak over dit voorval, was dat ik dacht dat het mijn schuld was dat de kinderen waren weggehaald. Ik had het immers gezien en we hadden niets gedaan. Zo denken kinderen nu eenmaal: als ze iets niet begrijpen dan zijn ze snel geneigd te denken dat het hun schuld is.

Ik denk dat deze gebeurtenis tekenend is voor hoe gevoelige kinderen omgaan met gebeurtenissen die ze niet begrijpen en niet kunnen delen met een volwassene. Het leeghalen van het weeshuis werd een trauma voor mij, wat gepaard ging met schuldgevoelens die ik ver wegstopte om er maar niet meer aan te hoeven denken. Als er de jaren daarna iets gebeurde wat ik niet begreep, voelde ik me vaak schuldig. De pijn en het schuldgevoel lieten zich niet voor altijd wegstoppen en kwamen jaren later weer naar boven.

Rond mijn vijftigste kreeg ik een schouderontsteking in mijn linkerschouder. De schouder en arm deden zo vreselijk veel pijn dat ik een pijnapparaat kreeg om de pijn te kunnen verdragen. De eerste vijf dagen maakte ik gebruik van het pijnapparaat, maar kreeg toen de ingeving om het te verwijderen en in bad te gaan. In die tijd

was ik geïnteresseerd naar de relatie tussen lichaam en emoties. Ik wilde niet alleen de pijn wegnemen, maar ook kijken of ik meer te weten kon komen over een mogelijke emotionele achtergrond van mijn pijn. Ik wilde op zoek gaan naar wat die schouder me te vertellen had. Toen ik met gesloten ogen in bad lag om te ontspannen, was het net alsof ik een soort film te zien kreeg uit mijn jeugd. De beelden die ik 'zag', hadden vooral te maken met het Joodse weeshuis. Het belangrijkste hiervan was dat ik nu pas weer besepte hoe schuldig ik me had gevoeld als kind toen ik iets zag wat ik niet begreep. Veel puzzelstukjes vielen op hun plaats. De pijn verliet na het bad meteen mijn lichaam en ook het schuldgevoel: het voelde gezuiverd. Als er daarna iets gebeurde, voelde ik me ook niet meer schuldig. Dat was een heel belangrijke les die ik mocht leren. De ontsteking in mijn schouder was compleet verdwenen. Zoiets had onze huisarts nog niet eerder meegemaakt en het gaf hem ook een nieuw inzicht.

Een paar weken later vertelde een natuurarts, die een iriscopie deed, me dat ik als driejarige een ernstig trauma had opgelopen. Na wat ik in het bad gezien had, kon ik hem dat precies vertellen en beleefde het verdriet opnieuw. De arts vertelde me dat ik daadwerkelijk aanwezig was geweest tussen de joodse kinderen en daarom alles zo goed kon beschrijven. Hij vertelde ook dat veel van de kinderen die ik nu begeleidde, terug naar de aarde waren gekomen om dingen te leren en dat ik hen daarbij mocht helpen. Dat gaf me een opgelucht en dankbaar gevoel.

OPGROEIEN IN DE OORLOG

*De aarde zal blijven wat ze is: een volmaakte toestand
waarop onvolmaakte toestanden blijven maken.*

Ab Ramaker

Het was niet gemakkelijk om als kind op te groeien in de oorlog. Ik heb veel angsten moeten overwinnen doordat

ik als klein kind oorlogsgeweld meemaakte en de angst en het gevaar waarnam om me heen. Vaak voelde ik me verdrietig door het geweld, de onvrede en harteloosheid. Een klein kind wil graag dat alles in harmonie verloopt, dat mensen liefdevol met elkaar omgaan en elkaar helpen, maar dat kon meestal niet in deze gevaarlijke situatie. Daar had ik veel moeite mee als kind en het maakte me angstig, vooral omdat ik niet begreep wat er gebeurde en het niet kon bespreken. Thuis riep het boosheid op als ik iets waarnam, dus ging ik me afsluiten. Door de oorlog heb ik mijn vertrouwen verloren in de mensen om me heen.

Daar kwam nog bij dat mijn moeder moeite had met mij te verzorgen. Later vertelde ze dat zij geen liefde kon opbrengen voor een meisje. Ze heeft mij nooit liefdevol aangeraakt of vastgehouden.

Mijn moeder had grote moeite met mijn waarnemingen. Haar eigen moeder, mijn oma, was ook iemand geweest die meer zag en mijn moeder had daar nooit iets van willen weten. Nu had ze een dochter die met vergelijkbare verhalen aankwam. Dat was niet eenvoudig voor haar. Ze kon er niet over praten of naar luisteren zonder boos te worden. Ze zei vaak: "Je lijkt oma wel!" Ik begreep niet wat ze bedoelde en voelde me afgewezen.

Daarom voelde ik me niet zo thuis op deze wereld. Als klein kindje vroeg ik mij af of ik wel bij de goede ouders was beland. Ik herinnerde mij een veel liefdevollere omgeving met veel licht, waar ik me wel thuis voelde en aardige mensen om me heen had. Dat gaf een 'heimweegevoel' naar een andere tijd.

Later in de praktijk vertelden kinderen me dat ze hetzelfde gevoel hadden. Als ik dit gevoel niet zelf had waargenomen, had ik niet geweten wat ze bedoelden. Doordat ik het 'heimweegevoel' bevestigde bij de kinderen, waren zij in staat dat gevoel los te laten en zich meer thuis te voelen op de aarde.

*De wereld spreekt tot mij in beelden.
Mijn ziel antwoordt in muziek.*

Rabindranath Tagore

Na de oorlog ging ik naar school en dat vond ik leuk. We hadden een lieve, zorgzame juffrouw, die drie klassen met ons meeinging. Ik was de enige in de klas die linkshandig was en moest rechts leren schrijven, wat erg lastig voor me was. Ik voelde me zo onhandig! Op school viel ik op als een verlegen en stil meisje, ik kon zomaar wegdromen en was dan niet echt aanwezig. Verder was ik veel ziek, had vaak hoge koorts en oorontstekingen, wat bij gevoelige kinderen meer voorkomt.

Met mijn oudste broer Jan had ik een bijzonder warme en liefdevolle verhouding. Hij was mijn ridder op het witte paard. Hij zorgde voor me en vertelde altijd dat ik niet bang hoefde te zijn. Ik was namelijk in die tijd nogal angstig, vooral voor harde geluiden en vliegtuigen. Ik kon goed met hem praten en hij legde dingen die ik niet begreep duidelijk uit. Jan liet me meespelen met zijn vrienden. We liepen samen naar school en hadden veel plezier.

Toen hij naar de Mulo ging en ik in de vierde klas zat, moesten mijn jongere broers en ik naar een andere lagere school. Daar voelde ik me niet thuis en ik begreep niet waarom we naar een andere school toe moesten. Maar dankzij de verandering van school kwam ik wel in het Leidse Sleuteltjes koor terecht, omdat de nieuwe leraar ook zangles gaf. Ik vond het prachtig, want ik hield veel van muziek. Nu zing ik nog steeds met veel genoegen in een koor. Muziek vind ik heerlijk, ik kan me er altijd mee voeden en dat doe ik al mijn hele leven.

Na de lagere school ging ik weer samen met mijn oudste broer naar de Mulo bij de Pieterskerk, waar ik het naar mijn zin had. Er waren veel verschillende lokalen en we

kregen steeds andere leraren. Het wandelen van les naar les beviel me goed. We kregen Frans, Duits, Engels, geschiedenis, wiskunde, natuurkunde en biologie, waar ik veel belangstelling voor had.

In het tweede jaar kregen we fysica en dat werd gegeven in een lokaal dat erg oud voor mij aanvoelde.

Die lessen vond ik interessant, maar het leslokaal voelde niet goed. Ik vertelde dat aan mijn vader, die dat nonsens vond. Hij had zelf ook op die school gezeten. "Wat voel je daar dan?" vroeg hij me. Ik durfde het bijna niet te zeggen, maar vertelde hem toch dat er dode mensen lagen en oude vazen en allerlei dingen stonden die ik niet kende. "Onzin", zei mijn vader. "Je verbeeldt je maar wat. Ik heb zelf op die school gezeten en er is niets mis mee." Mijn broer zei dat ik er niet bang voor behoefde te wezen, het was misschien wel een heel oud lokaal.

Jaren later belde mijn vader tijdens mijn dienst in het ziekenhuis. Dat was zeer uitzonderlijk, want dat was eigenlijk niet toegestaan. De hoofdzuster zei dat mijn vader mij dringend wilde spreken. Hij vertelde heel opgewonden dat ze de vloer van de Mulo hadden opengebroken en dat ze onder het fysicalokaal een oude Romeinse begraafplaats hadden ontdekt met prachtige oude vazen. Ik moest beslist gaan kijken. Hij vroeg me hoe ik dat wist van die vazen. Ik kon daar geen antwoord op geven en was erg in de war door dat telefoongesprek. Ik bleef heel veel vragen overhouden die ik en andere mensen niet konden beantwoorden. De vondsten zijn nog steeds te zien in het Museum de Lakenhal in Leiden.

Op de Mulo ben ik ziek geworden en aan het eind van het tweede jaar heeft het hoofd van de school mijn ouders geadviseerd mij naar een andere school te sturen. Pas later kwamen de artsen erachter dat ik acute reuma had. Het schoolhoofd vond me een gevoelig, soms erg wijs kind dat veel waarnam en een bijzonder goede verstandhouding met de leraren had. Zo bezocht ik de zieke leraar Duits, terwijl iedereen bang was voor die man. Ik kon het heel goed met hem vinden en dat viel

op. Misschien was de verpleging wat voor me, adviseerde hij mijn ouders.

VOOROPLEIDING VAN DE VERPLEGING
1955-1957

*Je pijn is het breken van de schaal
Die je inzicht omsluit
Zoals de steen van de vrucht breken moet,
Opdat haar hart in de zon moge staan,
Zo moet jij pijn kennen.*

Kahlil Gibran

ACHTERGRONDEN VAN FYSIEKE PIJN

Zo volgde ik op mijn zestiende een speciale opleiding, die net was gestart ter voorbereiding op de verpleging. Daar heb ik gemerkt hoe belangrijk het is om docenten te hebben die goed kunnen lesgeven en die om hun studenten geven. Mevrouw Kuunen is bijvoorbeeld iemand van wie ik veel geleerd heb. Zij gaf geweldig goed les en stimuleerde me ook om me te ontwikkelen als mens. Ze heeft me met meerdere dingen geholpen, zoals met de acute reuma waar ik in die tijd last van had. Wanneer ik veel pijn had, ging ze even met me de klas uit en stelde mij gerust, deed adem oefeningen met me en dan kon ik er weer even tegen. Ze ontdekte ook waarom ik moeite had met schrijven: ik bleek woordblind of dyslectisch te zijn. Daar was in die tijd nog maar weinig over bekend. Mevrouw Kuunen herkende dit wel en hielp me hiermee omgaan. Doordat mijn rechter arm verlamd was geraakt door de acute reuma, mocht ik mijn eindexamen mondeling doen en haalde mooie cijfers. Ze gaf me veel zelfvertrouwen en de raad dat ik veel moest lezen. Ze zei dat ik me niet minderwaardig mocht voelen vanwege de dyslexie, het kwam meer voor, zeker bij linkshandigen. Haar steun hierin betekende veel voor me en ze was een voorbeeld voor mij.